

LADUČ

(»Lada«, umjetničko društvo Zagreb) koje je osnovano u Zagrebu 1905. kao sekcija Saveza »Lade«. Svrha Saveza bila je zbližavanje Južnih Slavena na polju umjetnosti preko zajedničkih izložbi. Savez »Lada« sudjeluje na tri jugosl. izložbe: drugoj u Sofiji 1906 (I. izložba »Lade«), trećoj u Zagrebu 1908 (II. izložba »Lade«) i četvrtoj u Beogradu 1912 (III. izložba »Lade«). Pravila Saveza potvrđena su 1905. na sastanku u Zagrebu. Tu je »Lada« podijeljena u četiri nac. sekcije od kojih svaka čuva i ističe vlastita nac. obilježja. Osim utemeljitelja Saveza »Lade« R. Auera, B. Čikoš-Sesije, R. Frangeš-Mihanovića, O. Ivekovića, F. Kovačevića i R. Valdeca, članovi hrv. sekcije bili su J. Bauer, V. Bojničić, J. Bužan, M. Cl. Crnčić, A. Katunarić, C. Medović, M. Marinković, D. Melkus, F. Pavačić, Z. Preradović, J. Struppi-Wolkensperger, J. Tišov, arhitekt V. Kovačić. Zagrebačka »Lada« samostalno izlaže u Zagrebu (1912, 1920), Rijeci (1918), Osijeku (1921) te na Petoj jugoslavenskoj izložbi (Beograd 1922). LIT.: O. Iveković, Lada, Savez jugoslavenskih umjetnika, Glas Matice hrvatske, 1906, 12. — Isti, Kolo hrvatskih umjetnika III (Kolo jugoslavenskih umjetnika I), Zagreb 1908. — A. G. Matoš, Izložbene impresije. Treća jugoslavenska umjetnička izložba Saveza »Lade« u Zagrebu, Hrvatska smotra, 1908, IV/10. — V. Lunaček, Plastika na izložbi Lade, Obzor, 1920, 132. — M. Gjurjić, Umjetničko društvo Lada i južnoslavenska misao, Straža, 1921, 187. — Z. Marković, Frangeš Mihanović, Zagreb 1954, str. 151–52, 157–59, 169–72, 183–87, 208–09, 224–225. V. Fo.

LADIKA, Ferdo, slikar i kipar (Stražnjevec kraj Varaždina, 17. IV. 1914). Završio je studij kiparstva na Akademiji u Zagrebu 1941 (F. Kršinić, R. Frangeš-Mihanović). Slika u ulju i akvarelu pejzaže s Drave, vedute Varaždina i lirske kompozicije. Kopirao je Rangerove freske u Lepoglavi, bio je scenograf kazališta u Varaždinu. Samostalno je izlagao u Karlovcu, Varaždinu i Zagrebu. Bavio se lik. pedagogijom.

LADOVIĆ, Josip, povjesničar umjetnosti i konzervator (Zagreb, 13. IX. 1928). Diplomirao 1953. u Zagrebu gdje od 1954. radi u službi zaštite spomenika kulture; umirovljen je 1992. kao viši stručni savjetnik Zavoda za zaštitu spomenika kulture. Objavljuje članke o problemima zaštite spomenika i lik. kritike u časopisima (»15 dana«, »Čovjek i prostor«); autor je retrospektiva V. Gecana (1964, 1972). Bavi se lik. postavima muzeja (Muzej grada Zagreba, 1968; Arheološki muzej u Zagrebu, 1977, 1981) i izložaba (Đ. Tiljak, 1972; »Zlatno doba Dubrovnika«, 1987; »Isusovačka baština u Hrvata«, 1992. i dr.) te opremom knjiga (Zagreb 1900, Zagreb 1975), plakata i ostalim grafičkim oblikovanjem. BIBL.: Vilko Gecan, Zagreb 1961. R.

LADUČ, dvorac u općini Brdovec kraj Zagreba. Za vlasnika imanja Laduča, baruna Vladimira Vranyczanya sagradio je arh. K. Waidman (graditelj G. Carnelutti) 1882. jednokatni dvorac s altanom na pročelju. Svečano dvokrilno stubište s kamenim balustradama vodi u prostore prvoga kata u kojima je stropove vrsnim dekoracijama oslikao Ivan Klausen. Pred dvorcem je ukrasni vrt franc. tipa.

LIT.: M. Obad Šćitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991.

L. D.

LAH, Milena, kiparica (Ajdovščina, 23. V. 1920). Završila je Akademiju u Zagrebu; bila je suradnica Majstorske radionice V. Radauša 1949/50. U ranijemu razdoblju realist, poslije teži sintezi oblika i simboličnoj izražajnosti materijala. Tematski se nadahnjuje narodnom umjetnošću, pri čemu spaja tradiciju i moderan kiparski jezik (Bogumilski jahač, Veli Jože,

Umirući galijot). Osobitu pozornost poklanja ženskim likovima (Djevojčica, Žena, Nevjesta). U novijim ciklusima ističe elementarnost mase, povezuje geometrijske i figuralne fragmente mitoloških vizija (Oblik iskustva poslije Ikarova pada, Ikarov krug). Samostalno izlagala u Poreču, Beogradu i Zagrebu.

LIT.: Z. Rus, Milena Lah — Ikarov krug (katalog), Zagreb 1982. — Lj. Mifka, Milena Lah (katalog), Zagreb 1985. — D. Schneider, Epistolarni esej (katalog), Zagreb 1989. — M. Vetrh, Milena Lah, Zagreb 1991. Ž. Sa.

LAHOVSKY, Stjepan, slikar (Donji Miholjac, 17. XII. 1902 — Zagreb, 20. I. 1989). Na zagrebačkoj Akademiji studirao od 1922. kod B. Čikoš-Sesije, O. Ivekovića, F. Kovačevića, završio specijalku Lj. Babića i diplomirao 1927. Bio je srednjoškolski nastavnik u Senju (1928–41), Karlovcu te od 1945. u Zagrebu. Blizak avangardi i vezan uz klasičnu starinu, često je mijenjao izraz i tehnike. Radio je krajolike, portrete, mrtve prirode (Grožđe, 1929), simbolične i stilizirane oblike (Gruška luka, 1930), apstraktne slike i crteže (La Chasse, 1964). Uništavao je svoja djela i za života nije izlagao. Djela mu se nalaze u zbirci Josipa Kovačica.

LIT.: G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, II, Zagreb 1988. — T. Maroević, Stjepan Lahovsky, Kontura, 1992, 9–10. — M. Peić i B. Rauter Plančić, Zagreb kak imam te rad,

M. LAH, Vrijeme našeg pamćenja. Zagreb, Moderna galerija

S. LAHOVSKY, *Dječaci gledaju na stablu obješenu zmiju*

Zagreb 1994. — L. Roje Depolo i S. Špoljarić, *Odjeci simbolizma u hrvatskom slikarstvu i kiparstvu* (katalog), Zagreb 1994. V. Fo.

LALIĆ, Josip, slikar (Split, 1867 — Rim, 1953). Školovao se u Veneciji, Milanu i Parizu. Živio je u Splitu, Dubrovniku i Rimu. Slikao sakralne motive, portrete, žanr-prizore i dalmatinske krajolike. Njegovi su rani radovi stilski bliski akademskome realizmu, a kasniji impresionizmu. Važnije su mu slike: *Majka Božja i Sv. Obitelj* (1897), *Portret dra Gaje Bulata* (1900). — Samostalno je izlagao 1901. u Splitu (s E. Vidovićem) i 1913. u Beču.

LIT.: D. Kečkemet, Emanuel Vidović, Zagreb 1959, str. 19. — Slikarstvo XIX. st. u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1961, str. 205. D. Kt.

LALIN, Tomislav, likovni kritičar (Split, 17. XII. 1937). Završio studij komparativne književnosti i povijesti umjetnosti u Zagrebu 1969. Kritike i eseje o suvremenoj umjetnosti objavljuje u listovima i časopisima (*»Slobodna Dalmacija«, »Vjesnik«, »Danas«, »Telegram«, »Mogućnosti«* i dr.), na radiju i televiziji. Organizira izložbe (*»Majstoru Radovanu u čast«*) i piše predgovore u katalozima (A. Kaštelančić, K. Ageli Radovani, Š. Perić, I. Lovrenčić, I. Lesiak, J. Bratanić). Jedan je od osnivača Splitskoga salona i Bijenala suvremene hrvatske grafike u Splitu, umjetnički voditelj Umjetničkoga salona (1969–74) i Galerije *»Bovina«* u Splitu (1977–79) te Galerije *»Diana«* u Zagrebu (1987–91). Dramski urednik na HRT-u od 1971. Bavi se književnom i kazališnom kritikom.

BIBL.: Maksim Krstulović, Split 1987.

Ž. Sa.

LALIN, Vjera, slikarica (Zagreb, 10. III. 1947). Diplomirala je na Akademiji u Zagrebu 1974 (I. Lovrenčić). Bila je suradnica Majstorske radionice Lj. Ivančića 1975–77. U kombiniranoj tehnici crta nadrealne, halucinantne prizore morbidnih i traumatskih sadržaja (*Homoidi*, 1976; *Moj otac*, 1981). Njezin tjeskobni osjećaj postojanja ostvaruje se kroz sudbinu anonimna, ugrožena čovjeka (*Kenotaf*, 1982; *Sam*, 1984; *Figura s pejzažem*, 1984). Ciklus *Raspela* (1990) inspiriran je starim dalmatinskim raspelima. Ilustracije u dječjim knjigama i listovima odlikuju se duhovitim i lirskim pristupom (I. Kušan, *Domaća zadaća*; S. Jakševac, *Novogodišnji vlak*; N. Iveljić, *Vatrene glavice* i *Leteći sag*; M. Mirić i Z. Šešelj, *Priče o grčkim bogovima* i *Priče o grčkim junacima*). Samostalno je izlagala u Zagrebu (1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1989, 1990), Splitu (1978, 1985, 1990) i Titogradu (1985).

LIT.: N. Petrak, Vjera Lalin (katalog), Zagreb 1982. — T. Maroević, Vjera Lalin (katalog), Split 1985. — Ž. Čorak, Vjera Lalin (katalog), Zagreb 1990. R.

LANDSINGER, Sigmund, slikar (Vukovar, 22. IV. 1855 — ?, poslije 1936). Mladost provodi u Osijeku, slikarstvo studira u Beču, Rimu i Firenci. U Italiji je do 1887, poslije živi u Münchenu, gdje je vjerojatno i umro. Sljedbenik A. Böcklina. Poznatiya su mu djela: *Proljeće*, *Pandora*, *Euterpa*, *Urania*, *Svirajući na lutnji*, *Sappho*. Radio portrete u bakropisu i litografiji. Nekoliko njegovih slika nalazi se u Historijskoj galeriji u Budimpešti.

LIT.: O. Švajcer, Domaći i strani slikari XVIII. i XIX. stoljeća u Galeriji likovnih umjetnosti Osijek, Osijek 1987–88. O. Šr.

LANG, Milan, kulturni povjesničar (Volavje kraj Jastrebarskog, 10. IX. 1863 — Samobor, 6. VII. 1953). Završio učiteljsku školu u Zagrebu. U Samoboru bio učitelj (od 1883) i ravnatelj (1895–1922) osnovne škole.

Prikupljao etnografsku i kulturnopov. građu i objavljivao radove o samoborskom kraju. Suradivao u *»Samoborskome listu«*.

BIBL.: *Samobor, narodni život i običaji*, ZNŽO, 1911, 16; 1912, 17; 1913, 18; 1914, 19; (posebni otisak) Zagreb 1915. R.

LANIŠĆE, naselje 1 od Buzeta. Župna crkva Sv. Kancijana sagrađena je 1927 (arhitekt Ivan Berne) na mjestu starije crkve. Prema natpisu ugrađenu na ist. zidu zvonika (potječe s pročelja stare crkve), staru su crkvu gradili domaći majstor Gašpar Marković i njegov sin Ivan 1609. Iz istoga je vremena monumentalan zvonik građen prema tradicionalnome renesansnome modelu, karakterističnom za čitav niz zvonika na istarskome poluotoku; manje zvono (preneseno iz Podgaća) rad je venec. ljevača Antonija de Polisa (1677); satni je mehanizam iz 1749. U crkvi se nalazi vrlo kvalitetno gotičko drveno raspelo (XIV/XV. st., doneseno iz Trsta 1935), nekoliko baroknih križeva i kandila od iskucana srebrnog lima.

LIT.: B. Fučić, Izvještaj o putu po Istri 1949. godine, Ljetopis JAZU, 1953, 57, str. 126–127. — V. Ekl, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982. Ma. Š.

LANZA, Frano, arheolog (Split, 10. VIII. 1808 — Santa Maria della Rovere kraj Trevisa, Italija 2. I. 1892). Po zanimanju liječnik. Ravnatelj Arheološkoga muzeja u Splitu (1863–72). Iskapao u Saloni, o čemu je objavio mnogo radova; pisao i o drugim spomenicima u Dalmaciji.

BIBL.: *Saggio storico-statistico-medico sopra l'antica Narona*, Bologna 1842; *Doveroso tributo di un figlio*, Torino 1846; *Antiche lapidi salonitane inedite illustrate*, Split 1848, Zadar 1849; *Rapporto generale sugli scavi di Salona dalle loro prima istituzione sino al giorno d'oggi*, Annali dell'Istituto di corrispondenza archeologica, 1849; *Dell'antico palazzo di Diocleziano in Spalato*, Trieste 1855. N. Ci.

LANZA, Karlo, arheolog (Roccasecca, 1781 — 29. I. 1834). Po zvanju liječnik. Počasni ravnatelj (1820–34) Arheološkoga muzeja u Splitu i salonitanskih iskapanja, koja je započeo 1821. i s kojih je slao redovne izvještaje vlastima. Bio je član Arheološkoga instituta u Rimu.

LAPAD, poluotok, SZ dio Dubrovnika. U XIII. i XIV. st. spominje se u dokumentima nekoliko srednjovj. crkvice, od kojih su neke očuvane u ruševinama. Na Mihajlu, sred Lapada, gdje se nalazi groblje dubrovačke vlastele i istaknutih Dubrovčana, bila je u XIII. st. sagrađena crkva Sv. Mihajla, poslije pregrađena. U renesansnoj crkvi Gospe od Milosrđa čuva se zbirka pomorskih ex-voto slika te dijelovi jednoga poliptiha dubrovačke slikarske škole iz kruga majstora Petra Ivanova s poč. XVI. st. Među ljetnikovcima iz XV. i XVI. st. ističu se monumentalnošću i ukupnim rješenjem prostora, renesansni ljetnikovac koji je nekada pripadao obitelji Rašica (kraj njega se očuvala ruševina kule) te gotičko-renesansni ljetnikovac Sorkočević u Gruškome zaljevu (→ *Gruž*).

N. B. B.

LAPIDARIJ, zbirka kamenih spomenika. Prvi poznati lapidarij u nas osnovali su poč. XVI. st. od solinskih epigrafskih spomenika Marko Marulić i Dmine Papalić, u velikoj Papalićevoj palači što ju je u Splitu sazi-dao Juraj Dalmatinac. Od sabranih arheol. ostataka iz Salone splitski nad-biskup P. Bizza uz pomoć kanonika Jerolima Bernardija 1750. utemeljuje Museum Spalatinum archiepiscopale. Mali muzej slične vrste od arheološke građe iz okolice Zadra uređuje 1770. Ante Danielli Tommasoni. Znatno prije toga u trogirskom perivoju Dragazzovih (poslije Garanjin) nastaje lapidarij koji spominju putopisci J. Spon i G. Wheeler 1678. — Razvojem arheologije od XIX. st. povećava se i broj lapidarija; danas su uglavnom u sastavu arheoloških i drugih muzeja. R.

LAPUH, Željko, slikar (Split, 27. V. 1951). Završio studij na Akademiji u Zagrebu 1976 (Š. Perić); bio je suradnik Majstorske radionice Lj. Ivančića i N. Reisera 1976–80. Slika figuralne kompozicije u maštovitim pejzažima lirskih i metafizičkih ugođaja (*Polazak*, 1976; *Radost polijetanja*, 1978; *Očekivanje sna*, 1979). Njegovi crteži i akvareli odlikuju se slobodnijim potezom i otvorenijom kromatikom (*Igre na pijesku*, 1981). Osamdesetih godina crtež i slika postaju mu konzistentniji; sredinom desetljeća unosi u svoje slike ironični humor a u najnovija djela dimenziju straha i strave (ciklus *Metamorfoze*, 1989–92). Samostalno izlagao u Zagrebu (1980, 1981, 1982, 1985, 1986, 1988, 1992), Milanu (1983), Dubrovniku (1986), Sl. Brodu (1988), Poreču, Rovinju, Labinu, Pazinu, Puli (1990). Bavi se grafikom.

LIT.: T. Maroević, Željko Lapuh (katalog), Zagreb 1980. — Ž. Sabol, Željko Lapuh (katalog), Zagreb 1982. — C. Munari, Željko Lapuh (katalog), Varaždin — Velika Gorica 1986/87. — I. Zidić, Lapuhove metamorfoze (katalog), Zagreb 1992. Ž. Sa.

LASINJA, selo nedaleko od Pisarovine. Na lok. Talijanovo brdo nađeno je eneolitičko naselje pretežno jamsko-zemuničkoga tipa s nalazima osobito